

Vergaderjaar 2006–2007

29 993

Referendum Europese Grondwet

30 800 V

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2007

Nr. 29

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 12 oktober 2006

¹ Samenstelling:

Leden: Dijkema (PvdA), De Haan (CDA), Koenders (PvdA), Atsma (CDA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Van der Staaij (SGP), Waalkens (PvdA), Weekers (VVD), Balemans (VVD), Van Baalen (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Herben (LPF), Duyvendak (GroenLinks), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Heteren (PvdA), voorzitter, Van Dijk (CDA), Dubbelboer (PvdA), Van der Laan (D66), ondervoorzitter, Brinkel (CDA), Szabó (VVD), Jonker (CDA) en Van Schijndel (Groep Eerdmans/Van Schijndel).
Plv. leden: Kruijssen (PvdA), Hessels (CDA), Leerdam (PvdA), Çörüz (CDA), Halsema (GroenLinks), Bussemaker (PvdA), De Wit (SP), Eijnsink (PvdA), Rouvoet (ChristenUnie), Douma (PvdA), Wilders (Groep Wilders), Veenendaal (VVD), Schippers (VVD), Algra (CDA), Varela (LPF), Özütok (GroenLinks), Vergeer (SP), Ormel (CDA), Nijs (VVD), Buijs (CDA), Fierens (PvdA), Dittrich (D66), Ferrier (CDA), Dezentjé Hamming (VVD), Spies (CDA), Snijder-Hazelhoff (VVD).

² Samenstelling:

Leden: De Haan (CDA), Koenders (PvdA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), ondervoorzitter, Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Wilders (Groep Wilders), Van Baalen (VVD), Van Aartsen (VVD), voorzitter, Van den Brink (LPF), Herben (LPF), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Dijk (CDA), Nawijn (groep Nawijn), Fierens (PvdA), Tjon-A-Ten (PvdA), Eijnsink (PvdA), Samsom (PvdA), Brinkel (CDA), Szabó (VVD), Jonker (CDA), Koşer Kaya (D66), Nijs (VVD) en Van Schijndel (Groep Eerdmans/Van Schijndel).
Plv. leden: Dijkema (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Arib (PvdA), De Wit (SP), Leerdam (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Griffith (VVD), Varela (LPF), Haverkamp (CDA), Rambocus (CDA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kant (SP), Eski (CDA), Çörüz (CDA),

De vaste commissie voor Europese Zaken¹, de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken² en de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties³ hebben op 12 september 2006 overleg gevoerd met minister Bot van Buitenlandse Zaken over:

– **Europa in Nederland.**

Hierbij komen aan de orde:

- **brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 23 mei 2006 inzake het kabinetsstandpunt n.a.v. het advies van de Raad van State over de gevolgen van de EU voor de Nederlandse staatsinstellingen «Nederland in Europa – Europa in Nederland» (29 993, nr. 27);**
- **brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 13 juli 2006 inzake de kabinetsreactie AIV briefadvies «De EU en de band met de Nederlandse burger» (30 300-V, nr. 141);**
- **brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 15 augustus 2006 inzake de kabinetsreactie op groenboek «Europees transparantie-initiatief» van de Europese Commissie (22 112, nr. 463);**
- **brief van de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 14 april 2006 inzake subsidiariteit (22 112, nr. 433).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Wolfsen (PvdA), Waalkens (PvdA), Dubbelboer (PvdA), Van Winsen (CDA), Veenendaal (VVD), Kortenhorst (CDA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Van Fessem (CDA) en Dittrich (D66).

³ Samenstelling:

Leden: Kalsbeek (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), voorzitter, Van Beek (VVD), ondervoorzitter, Van der Staaij (SGP), Wilders (Groep Wilders), De Pater-van der Meer (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Spies (CDA), Sterk (CDA), Van der Ham (D66), Algra (CDA), Haverkamp (CDA), Van Fessem (CDA), Smilde (CDA), Straub (PvdA), Nawijn (LPF), Boelhouwer (PvdA), Dubbelboer (PvdA), Hermans

(LPF), Griffith (VVD), Nijs (VVD), Irrgang (SP), Meijer (PvdA), Özütok (GroenLinks) en Wagner (PvdA).

Plv. leden: Klaas de Vries (PvdA), Fierens (PvdA), Weekers (VVD), Slob (ChristenUnie), Szabó (VVD), Rambocus (CDA), Van Gent (GroenLinks), Çörüz (CDA), Van As (LPF), Van Haersma Buma (CDA), Koşer Kaya (D66), Eski (CDA), Knops (CDA), Van Bochove (CDA), Van Hijum (CDA), Hamer (PvdA), Leerdam (PvdA), Wolfsen (PvdA), Van der Sande (VVD), Kant (SP), Tjon-A-Ten (PvdA), Halsema (GroenLinks), Dijsselbloem (PvdA), De Wit (SP) en Balemans (VVD).

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Van Bommel** (SP) is verheugd over de agendering van het thema «de Europese Unie (EU) en de relatie met de burger» omdat dit hem gelegenheid biedt een aantal mythes aan de orde te stellen die ook terugkeren in de brieven van de regering. Allereerst de mythe dat veel kiezers bij het referendum de Europese grondwet hebben afgewezen op grond van gevoelens van onvrede jegens het eigen kabinet. Onderzoek van de Universiteit Twente wijst uit dat die – weliswaar bestaande – gevoelens geen substantiële rol speelden bij de neestemmers. Erkent het kabinet dat er uiteenlopende opvattingen bestaan over de redenen voor de afwijzing van de Europese grondwet?

De tweede mythe is dat de steun voor de EU onverminderd groot is, wat ook het uitgangspunt van de Raad van State en het kabinet is. Uit onderzoek blijkt echter dat in alle landen van Europa – met uitzondering van Finland en Denemarken – het enthousiasme over verdere integratie is gedaald en dat die daling, met uitzondering van Luxemburg, nergens zo sterk is als in Nederland.

De Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) concludeert dat het slecht is gesteld met de kennis van de burger over de EU en roept politici op dit thema vaker te agenderen. Hij deelt die opvatting, maar vindt het vreemd dat de AIV geen uitspraak doet over het niet doorgaan van de brede maatschappelijke discussie die de regering voor ogen stond. Door de afschaffing van een staatssecretaris voor Europese Zaken geeft het kabinet aan die zaken niet zo belangrijk te vinden. Wat gaat de minister nu doen om de EU breed aan de orde te stellen?

Hij ondersteunt het advies van de Raad van State dat de Tweede Kamer, voorafgaand aan het innemen van een Nederlands standpunt voor de onderhandelingen in Brussel, commissievoorstellen aan een kritisch onderzoek onderwerpt. Een voorbeeld kan worden genomen aan Denemarken, waar de commissie voor Europese Zaken wekelijks met de betrokken ministers over voorgenomen Europese regelgeving vergadert. Is de minister bereid de mogelijkheden voor een dergelijke opzet, inclusief mandaat, te onderzoeken?

Het advies van de Raad van State dat niet alleen de Eerste Kamer maar ook de Tweede Kamer een vaste eenheid creëert die kamerleden bijstaat bij alle besluitvorming over Europese onderwerpen, verdient uitvoering. In lijn met het advies van de AIV over het burgerinitiatief, pleit hij voor nadere stappen. Ook openbaarmaking van de vergaderingen van de Raad van Ministers kan de band met de burger versterken.

Met strikte regelgeving voor jaarlijkse rapportage (bekendmaking van cliënten, de uitgegeven bedragen en de kwesties waarvoor is gelobbyd) voor alle lobbyisten, inclusief degenen die niet optreden namens NGO's, kan meer transparantie worden bewerkstelligd over wat er in Brussel gebeurt.

Ook bij de landbouwfondsen is meer transparantie geboden. Onderschrijft de minister dat, net zoals in de periode 1999–2003, er weer een database moet komen waarin op begunstigde kan worden gezocht naar toegekende subsidies? Het gaat daarbij niet alleen om de beschikbaarheid van informatie, maar ook om de toegankelijkheid ervan.

De heer **Timmermans** (PvdA) signaleert als rode draad door alle voorliggende rapporten en brieven dat de democratisering van Europa begint met europeanisering van de democratie op nationaal niveau. Dit betekent volledige integratie van het Europese besluitvormingsproces in het nationale besluitvormingsproces door zowel kabinet als Kamer.

Hij steunt de wens van het kabinet tot versterking van de rol van de premier, met name door het agenderen van onderwerpen en het trancheren. Het advies van de Raad van State om de premier onderdeel te

maken van het onderhandelingsproces gaat hem te ver, zeker als de premier aan het eind van het proces dient te trancheren.

De nationale coördinatie van alle vakministers, zodat die meer hun Europese verantwoordelijkheden nemen, wordt versterkt als de bewindspersoon voor Europese Zaken rechtstreeks is gekoppeld aan de premier. Maar dan wel als een volwaardig lid van de ministerraad en niet meer onder de minister van het vakdepartement Buitenlandse Zaken.

Ook de Kamer besteedt nog steeds veel te weinig aandacht aan Europese besluitvormingsprocessen en moet meer politieke sturing geven bij Europese onderwerpen. De Gemengde Commissie Toepassing Subsidiariteit hanteert te zeer een procedurele benadering. De Raad van State bepleit terecht om in een veel eerder stadium de mogelijke consequenties van Europese regelgeving beter en breder in kaart te brengen. Daarbij bestaat het risico dat de aandacht te veel is gericht op ontwerprichtlijnen, terwijl die de komende jaren waarschijnlijk zullen afnemen en er veel meer kaderbesluiten zullen komen. Dit vergt een andere, meer globale politieke sturing.

Het standpunt van de Raad van State dat Europese wet- en regelgeving precies hetzelfde moet worden benaderd als nationale wet- en regelgeving, wordt niet door hem gedeeld. Markante verschillen wat betreft procedures en totstandkoming van besluiten rechtvaardigen aparte voortrajecten binnen het kabinet voor het voorbereiden van standpunten.

De heer **Herben** (LPF) is in het algemeen tevreden over de inhoud van de geagendeerde stukken. De mythe dat Nederland door de afwijzing van de Europese grondwet niet meer serieus wordt genomen, is ontkracht. Omdat het belang van de EU bij de burgers moet gaan leven, heeft hij steeds bezwaar gehad tegen het woord «grondwet» en heeft hij gepleit voor versterking van de subsidiariteit door het houden van een conferentie. Van die conferentie is de weerslag in een van de brieven te lezen. Ook dat stemt tot tevredenheid. Daarnaast wordt zijn motie voor een agenderende en coördinerende rol van de premier voortvarend opgepakt. De uitvoering van alle goede ideeën roept bij hem echter twijfel op. De regering wijkt af van het advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur om het staatssecretariaat voor Europese Zaken onder te brengen bij het ministerie van Algemene Zaken (AZ). De Coördinator Subsidiariteit en Proportionaliteit krijgt een belangrijke taak. Hoe komt het proces op gang om de Kamer goed te informeren, te zorgen dat de regering slagvaardig is en de bewindslieden onderling de nodige informatie uitwisselen? Die coördinator zou voor een goede taakvervulling op het ministerie van AZ moeten zitten. Hoe kan de premier zijn agenderende en coördinerende rol waarmaken als hij niet zelf ook over een coördinator beschikt? Er komt een permanent voortgangsbewakingsstelsel dat de omzetting van de Europese regelgeving in nationale regelgeving gaat controleren en daarvan worden de Eerste en Tweede Kamer vervolgens op de hoogte gesteld. Hoe gaat dat in de praktijk gebeuren, wanneer valt de toegezegde kwartaalrapportage te verwachten en hoe verhoudt zich dat tot het functioneren van de Coördinator Subsidiariteit en Proportionaliteit?

De heer **Van Dijk** (CDA) is positief dat de regering ervoor kiest meer advies te vragen aan belangrijke maatschappelijke organisaties. Die organisaties kunnen een belangrijke rol spelen in het nationale debat, wat in het verleden te weinig is gebeurd.

De terechte constatering dat er te weinig kennis bestaat over de EU, zou ertoe moeten leiden dat al op de basisschool aandacht wordt besteed aan Europese samenwerking. Die kennis behoeft onderhoud en daarin moeten de media een rol spelen.

Hij hoopt dat de Coördinator Subsidiariteit en Proportionaliteit spoedig overbodig zal zijn doordat alle vakministeries op dat gebied doen wat zij moeten doen. Binnen ieder vakdepartement moet men alert zijn op of en

hoe een voorstel zich verhoudt tot subsidiariteit en proportionaliteit. Specialisten op welk gebied dan ook moeten op de hoogte zijn van wat er in Brussel speelt. Pas dan kan die kennis ook breder in de Kamer tot uitdrukking komen. De werkwijze van de Commissie Subsidiariteit biedt daartoe de beste garantie.

Als een Europese richtlijn wordt aangenomen, is er niet veel nationale beleidsruimte meer en dat rechtvaardigt het standpunt dat de Kamer daarmee bijna moet omgaan alsof het nationale wetgeving betreft. Er dient echter al veel eerder in het traject een standpuntuitwisseling tussen kabinet en Kamer plaats te vinden. De BNC-fiches (een instrument voor de beoordeling van nieuwe commissievoorstellen) bieden daartoe een handvat. Daarnaast moet bij geannoteerde raadsagenda's worden aangegeven welke dossiers onderhanden zijn en welke stappen daarop worden gezet. In discussies over Europese richtlijnen moet de Kamer veel eerder kunnen aangeven welke elementen de richtlijn moet bevatten. Daarmee wordt de minister op pad gestuurd. Een mandaat is niet nodig omdat de minister over het resultaat door de Kamer ter verantwoording kan worden geroepen. Daarnaast is het goed als de Kamer tussentijds meer informatie krijgt en niet pas als een onderwerp voor de Raad van Ministers is geagendeerd.

De premier heeft voor versterking van zijn agenderende rol meer informatie nodig. Het is geen goed idee daarvoor een heel onderdeel van Buitenlandse Zaken naar AZ over te brengen, maar wel dat de premier over meer raadsadviseurs voor Europese Zaken kan beschikken.

Europa moet in het personeelsbeleid een belangrijke plaats innemen. Ook in de management-developmenttrajecten is meer uitwisseling over Europa nodig. Vanaf een bepaald niveau zouden aangestelden enige tijd in Brussel moeten hebben verkeer, zodat zij weten hoe het in Europa werkt. Zo kan de kennis over Europa binnen de ministeries toenemen.

De heer **Van Baalen** (VVD) is blij met de concrete aanbevelingen in de adviezen en de reacties van de regering daarop. De nationale regering en het parlement spelen een vitale rol in de Europese democratie. Controle op Brussel gebeurt in de Kamer omdat de Nederlandse ministers in de Brusselse raden een rol vervullen. De vakcommissies moeten de fiches bestuderen en bespreken en dat gebeurt te weinig.

De Kamer moet het werkprogramma van de Europese Commissie kunnen beoordelen om vervolgens signalen naar het kabinet te geven. Het kabinet dient ook zonder aangenomen moties de mening van de Kamer serieus te nemen.

Er is een gebrek aan kennis over Europa. In het middelbaar onderwijs wordt gewerkt aan verbetering, maar over de hele linie kan het beter. In het volgende kabinet is een minister voor Europese Zaken, dichtbij de premier gepositioneerd, aan te raden. De premier speelt aan het eind van een traject een rol als bemiddelaar. Dan wordt de minister van Europese Zaken op het departement van AZ de aanjager en wegplaveider voor de premier.

Het gaat hem te ver om Europese richtlijnen te behandelen als nationale wetten. Meer dan nu het geval is, zou van een rapporteur gebruik kunnen worden gemaakt.

Behalve een Nederlands personeelsbeleid dat rekening houdt met de EU, dient er ook oog te zijn voor de situatie in Brussel. Daar zitten gedetacheerde ambtenaren en ambtenaren van de Europese Commissie van Nederlandse herkomst. Zij moeten regelmatig overleg hebben, ook met de Nederlandse bewindslieden.

Het is geen goede zaak als ministers met gebonden handen op pad worden gestuurd, zoals in Denemarken gebeurt. Via tal van besprekingen is het een minister heel duidelijk hoe het parlement denkt over verschillende onderwerpen en hij neemt dat mee bij zijn overwegingen en onderhandelingen, maar hij heeft wel onderhandelingsruimte nodig. Het is

beter dat de Kamer de regering scherp controleert en aangeeft welke kant het op moet. De voorstellen om de relatie met de Kamer te versterken zijn wel noodzakelijk.

Antwoord van de minister

De **minister** onderschrijft dat de Nederlandse afwijzing van de Europese Grondwet op meerdere motieven stoelde en slechts ten dele op een afwijzing van het kabinet. Ook speelde een rol dat de informatie over Europa niet altijd goed is overgekomen. Op dit moment richt het kabinet zich bij de informatievoorziening vooral op de aspecten die heel belangrijk bleken te zijn voor de Nederlandse kiezer: subsidiariteit, veiligheid, migratie, energie en te veel, te groot en te snel. Recente onderzoeken tonen aan dat Nederland met een steun van boven de 70% tot de grootste supporters van de EU behoort en gelooft in een verdergaande Europese samenwerking in een niet te snel tempo. Voor een betere informatievoorziening en onderricht is het Europafonds vertienvoudigd. Zowel in het primaire als in het voortgezet onderwijs wordt extra lesmateriaal ter beschikking gesteld en Europa gaat behoren tot de onderwijskerndoelen. Tevens is een website over Europa geopend. Daarnaast moet er meer gebeuren via het maatschappelijk middenveld. Het gebruik van het woord «grondwet» werd door velen, waaronder de minister, geen verstandige keuze gevonden.

Voor de behandeling van de belangrijke voorstellen van de Europese Commissie met vergaande gevolgen voor Nederland is door het kabinet een nieuw kader geschapen. De bedoeling is daarover snel verkorte BNC-fiches met een eerste subsidiariteit- en proportionaliteitstoets naar de Kamer te sturen en daarna een regulier BNC-fiche. Tevens zullen voor deze belangrijke voorstellen standpuntverkennende notities en kaderinstructies worden gemaakt. Zo is een bredere en intensievere discussie over voorstellen van de Europese Commissie mogelijk, waarin de Kamer haar standpunt kan aangeven, waarmee de bewindslieden vervolgens op pad gaan en zo nodig proberen coalities in Europees verband te vormen. Dit kan de sturingsmogelijkheid van de Kamer bij wetgevingsprocessen naar aanleiding van Europese richtlijnen zeer versterken. Dan is het standpunt van de Kamer niet pas in het eindtraject, maar al in het voortraject bij de ministers bekend. Het gaat de regering erom over belangrijke voorstellen uit Brussel intensiever met de Kamer van gedachten te wisselen. Tevens zal met de Kamer discussie worden gevoerd over het werkprogramma van de Europese Commissie. De mogelijkheid wordt onderzocht om de Kamer toegang te geven tot het door Buitenlandse Zaken op te zetten elektronische prikbord. Daardoor kan de Kamer eveneens zeer vroegtijdig weten welke voorstellen eraan komen.

Voor de korte periode die dit kabinet rest is, mede omdat de huidige minister van Buitenlandse Zaken over veel kennis beschikt over Europese zaken, niet gekozen voor een staatssecretaris voor Europese Zaken. Het is niet de bedoeling de aparte bewindspersoon voor Europese Zaken af te schaffen. De beslissing over hoe en door welk soort bewindspersoon Europese Zaken daarna moeten worden behartigd, is aan het volgende kabinet. De huidige regering is voorstander van een staatssecretaris voor Europese Zaken, ondergebracht bij het ministerie voor Buitenlandse Zaken. Die staatssecretaris behartigt de horizontale coördinatie tussen de betrokken departementen. Diverse nieuwe lidstaten blijken die werkwijze graag te willen overnemen.

De rol van de premier wordt versterkt door een agenderende en regisserende bevoegdheid en daarnaast door het feit dat hij in de Europese Raad zit. Tevens door bevoegdheden om in speciale onderraden versterkt op te treden, ministeriële stuurgroepen in te stellen, te zorgen dat de Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden (REIA) vaker bijeenkomt en dat de onderraden beter gestructureerd zijn en vaker bijeenkomen. Als

voorzitter van de onderraden heeft de premier ook daar een agenderende rol. AZ is bij het hele horizontale coördinatieproces aanwezig. Bovendien zijn er juist in het Europese traject extra (adjunct-)raadsadviseurs aan de premier toegevoegd om ervoor te zorgen dat het voorbereidende stadium goed wordt geregeld. Als de staatssecretaris bij AZ wordt ondergebracht, zal het voor de premier moeilijk worden te trancheren bij onenigheid. Bij een bewindspersoon voor EU-zaken op AZ krijgt de premier een andere betrokkenheid.

Het aanstellen van een Coördinator Subsidiariteit en Proportionaliteit bij Buitenlandse Zaken sluit aan bij de praktijk dat de coördinatie bij Buitenlandse Zaken ligt. Hierdoor moet het mogelijk zijn vroegtijdig te beoordelen wat de subsidiariteit en de proportionaliteit zijn en dat daarover met de Kamer moet worden gecommuniceerd. Dan is er iemand nodig die in het apparaat zit dat zich met afstemming van subsidiariteit en proportionaliteit tussen de departementen bezighoudt. De huidige praktijk is dat posten als de Permanente Vertegenwoordiging Europese Unie aan Buitenlandse Zaken rapporteren. De stationering van de coördinator voor subsidiariteit en proportionaliteit bij Buitenlandse Zaken biedt dan ook de beste garantie dat die taak goed wordt uitgevoerd. Voor de premier vervullen de extra adjunct-raadsadviseurs de coördinerende rol, want AZ is ook op de lagere niveaus in alle coördinatiecommissies vertegenwoordigd. Ook de vakministeries hebben de plicht vroegtijdig aan te geven als er voorstellen zijn met grote invloed voor Nederland. Vervolgens moeten er snel fiches worden opgesteld en wordt de subsidiariteittoets erop losgelaten. De coördinator doet dat in nauwe samenwerking met de betreffende departementen en functioneert als een extra controle dat op alle departementen goed naar het vraagstuk wordt gekeken.

De regering is groot voorstander van het openbaar maken van raadsvergaderingen. Daarbij wordt voortgang geboekt en Nederland zal daarvoor op de bres blijven staan.

Het burgerinitiatief is een onderdeel van het grondwettelijk verdrag waarmee Nederland akkoord is gegaan. Het naar voren brengen van dit onderdeel kan leiden tot de beschuldiging van «cherry picking». Burgers kunnen al petitie tot de EU richten. Het voorstel voor een burgerinitiatief komt waarschijnlijk in een volgende verdragswijziging terug.

De Europese Commissie is niet voor een verplichte registratie van lobbyisten, maar geeft de voorkeur aan een gedragscode met sancties. De verplichte registratie blijkt in de VS tot weinig informatie te leiden omdat iedereen dan ontwijkende antwoorden geeft. De minister ziet daarom meer in een vrijwillig registratiesysteem van de doelgroep zelf in samenwerking met de Europese Commissie, inclusief een gedragscode waaraan de Europese Commissie sancties kan verbinden. Die sancties kunnen heel effectief zijn omdat lobbyisten afhankelijk zijn van de goedertierenheid van de Europese Commissie, van het raadssecretariaat en van het Europese Parlement.

Daar waar de Europese Commissie alleen verantwoordelijk is, dient totale transparantie van de besteding van de fondsen te worden geëist. Waar zowel lidstaten als Europese Commissie verantwoordelijk zijn, bestaat het probleem van landen met verschillende privacywetgeving. Er wordt onderzocht hoe ook daar tot meer transparantie kan worden gekomen. Nederland heeft tot dusver als enige land gezegd bereid te zijn een nationale verklaring af te geven, waarbij zowel over de controle als over de rechtmatigheid uitsluitel wordt gegeven. Er wordt getracht ook andere lidstaten die kant op te krijgen. Hopelijk zal dat uiteindelijk leiden tot een algemene richtlijn ter vergroting van de transparantie bij de besteding van fondsen, zodat ook de Rekenkamer een oordeel kan vellen. Voor het toegankelijker maken van beschikbare informatie, waar Nederland zeer voor is, is de medewerking nodig van de Europese Commissie en de lidstaten.

Geannoteerde agenda's zitten in het nieuwe systeem en zullen de Kamer

zo snel mogelijk worden toegestuurd. Het is goed daarbij aan te geven welke stappen al zijn gezet en waar het onderhandelingsproces zich in het traject bevindt.

Nationale wetgeving en Europese wetgeving vergen verschillende trajecten. Wel is het van belang te bezien waar die elkaar overlappen, zodat er in de Nederlandse wetgeving geen problemen of hiaten ontstaan. Bij veel vakdepartementen zijn vaak richtlijnen en kaderbesluiten aan de orde die ook de nationale wetgeving raken of daarin moeten worden omgezet. Aan de kwartaalrapportage wordt gewerkt.

Het is zeker van belang dat er meer advies komt vanuit het maatschappelijk middenveld. Het streven is organisaties als IPO, VNG, SER, Raad van State en vakverenigingen in een vroegtijdig stadium te betrekken bij het Europese beleid. Dat gebeurt al met IPO en VNG die bij een aantal coördinatievergaderingen zitten en als waarnemers aanwezig zijn bij de Interdepartementale Commissie Europees Recht (ICER), waar het onder andere gaat om de implementatie van de Europese regelgeving. Juist een vroegtijdige betrokkenheid van die organisaties zorgt ervoor dat de subsidiariteit en de proportionaliteit goed worden ingevuld.

Het advies om de maatschappelijke organisaties een grotere rol te geven in het maatschappelijke debat over Europa is ter harte genomen.

Aandacht in de media is eveneens van groot belang, vooral op de televisie.

Al jaren geleden heeft Nederland in Brussel een speciale coördinator/initiator aangesteld die tot taak heeft het personeelsbeleid te begeleiden. Het gaat daarbij om deelneming aan vergelijkende EU-examens, scouting van veelbelovend talent en de doorstroming daarvan alsmede plaatsing van ambtenaren van ministeries op de juiste posten in Brussel zodat zij gedurende een aantal jaren in de praktijk leren omgaan met de Brusselse problematiek. Thans is een aandachtspunt dat Nederlandse ambtenaren in toenemende mate de mogelijkheid krijgen gedurende een aantal jaren in Brussel te worden gedetacheerd, en daarna naar hun departement terugkeren. Dat is de beste kennisaanjager binnen een departement.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Van Bommel** (SP) bestrijdt dat de verplichte registratie in de VS niet goed zou functioneren. Hij heeft geen vertrouwen in de werking van een vrijwillige gedragscode voor lobbyisten omdat kenmerk van vrijwilligheid is dat mensen zich niet hoeven registreren en zich daardoor kunnen onttrekken aan het sanctieregime.

De **minister** wijst erop dat een lobbyist die niet in het register voorkomt, door de Europese Commissie minder gunstig wordt behandeld dan degenen die wel meewerken aan het vrijwillige register. Dat register bestaat overigens al en door de beroepsgroep in Brussel wordt er verder aan gewerkt.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Van Heteren

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Aartsen

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties,
Noorman-den Uyl

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Huisinga